

HRVATSKI MUZEJI U EUROPSKOME MUZEJSKOM FORUMU

Ljerka Šimunić

Gradski muzej Varaždin

Varaždin

Posve je nepotrebno posebno isticati važnost neprekidne prisutnosti hrvatskih muzeja u europskim muzejskim udrugama i tijelima koja se bave njihovim međusobnim povezivanjem, razmjenom iskustva među muzealcima i uopće unapređivanjem muzeologije. Dosadašnja uspješna individualna sudjelovanja naših muzealaca u radu strukovnih udruga, njihovih radnih grupa, muzejskih radionica i godišnjih skupština na međunarodnom nivou samo olakšavaju predstavljanje naših muzeja i njihovih programa i specifičnosti na europskoj razini. Za Europski muzejski forum (EMF), njegove ciljeve i opredjeljenja u Hrvatskoj se relativno malo zna. Posljednjih nekoliko godina jedan od članova njegova Komiteta sastavljenog od šesnaest vrsnih poznavatelja muzeologije iz različitih europskih država je Tomislav Šola, koji je prije toga bio nacionalni korespondent za Hrvatsku pri istom tijelu. Jedna od aktivnosti EMF-a već dvadesetak godina je dodjela Nagrade europskog muzeja godine (*Europeum Museum of the Year Award*). Od 1977. godine, kad je ustanovljena nagrada, do danas predstavljeno je gotovo tisuću novih ili obnovljenih muzeja iz cijele Europe.

Muzej grada Zagreba ove je godine ispunio sve uvjete za ulazak na listu muzeja-kandidata EMYA-ja 2000. godine. To je tek treći hrvatski muzej koji je dosad predložen za tu prestižnu nagradu. Prethodili su mu 1994. godine Gradski muzej Varaždin i 1997. godine zagrebački Muzej za umjetnost i obrt.

Uvjete za natječaj ispunjavaju dvije vrste muzeja; oni već ranije osnovani, ali obnovljeni u protekle dvije godine, s posve dovršenim vrijednim programima modernizacije, proširenja, reorganizacije ili reinterpretacije.

U drugu grupu potencijalnih europskih muzeja godine ulaze novoosnovani muzeji, prvi put otvoreni za javnost u prošle dvije godine.

Ocjenjuje se gotovo sve, od poduzetnosti osoblja do inovacija koje imaju značajan utjecaj na nacionalnom i internacionalnom muzejskom području. Posebna je pozornost usmjerena prema stvaralačkoj interpretaciji i prezentaciji, općem doživljaju privlačnosti, financijskoj organizaciji, značenju na društvenom planu, obrazovnom radu, upravljanju i marketingu muzeja.

Kenneth Hudson direktor Emy-a i Jean Faviere, član Komiteta Foruma u posjetu Gradskom muzeju Varaždin, srpanj 1993.

Muzej proglašen Europskim muzejem godine (EMYA) dobiva novčanu nagradu i prijelaznu skulpturu Henryja Moorea, koja je trofej EMYA-ja.

Manji broj muzeja posebno je pohvaljen pismenim diplomama. Za poseban doprinos u razumijevanju europske baštine i poticanju internacionalnih ideja kod kreiranja novoga koncepta umjetničkih muzeja kao kulturnih centara svake se godine dodjeljuje posebna nagrada Vijeća Europe. Pobjednik dobiva na jednu godinu skulpturu Joan Miro-a i određen iznos u novcu. Posljednjih godina sve više naših muzeja obnavlja svoje stalne postave uz prethodne kvalitetne zaštitne i sanacijske zahvate na objektima u kojima se nalaze. Pri tom proširuju i obogaćuju svoje aktivnosti, uvode novu organizaciju sadržaja i djelovanja s namjerom da ih učine aktivnim društvenim i multimedijским kulturnim centrima svojih sredina. Time stječu uvjete za nominaciju europskog muzeja godine.

Na žalost, u odnosu na druge europske zemlje koje se svake godine redovito pojavljuju s kandidaturom jednog ili više svojih muzeja, Hrvatska osjetno zaostaje. Pojavljuje se povremeno i tome se pridaje premalo značenja na nacionalnom nivou.

Za razliku od nas, susjedna Slovenija vrlo je agilna članica EMF-a, svake se godine predstavlja s jednim ili više svojih muzeja. Zahvaljujući tome, kao i osmišljenoj kulturnoj politici na državnoj razini koja potiče suradnju i sudjelovanje svojih muzeja i njihovih predstavnika u radu Foruma, Slovenija je bila ovogodišnji domaćin sastanku Foruma i svečanoj dodjeli Nagrade europskog muzeja u 1999. godini.

Na tom skupu, održanom u Ljubljani, od 12. do 15. svibnja, sudjelovalo je 97 sudionika iz 21 države. Svoje muzeje i njihovu djelatnost predstavilo je 28 kandidata. Kroz dvadesetminutni zanimljiv i živahan razgovor između voditelja skupa i predstavnika muzeja - natjecatelja, uz popratni vizualni materijal, ilustrirali su svu raznolikost među sobom, ali i nastavak općeg

Kenneth Hudson i Jean Faviere u razgovoru s ravnateljicom Gradskog muzeja Varaždin, srpanj 1993.

entuzijazma u utemeljenju novih i reorganizaciji postojećih muzeja u svim dijelovima Europe.

Za nagradu Europski muzej godine 1999. bilo je prijavljeno 57 kandidata iz 18 država. Prijave s potrebnom dokumentacijom morali su podnijeti do svibnja 1998. godine. Svi su bili predstavljeni u dvojezičnoj (englesko-francuskoj) brošuri EMF-a pod naslovom: *Europski muzej godine – KANDIDATI 1999*. Uz dvije popratne fotografije, kraći tekst nas upoznaje s tipom i veličinom muzeja, njegovom poviješću, ako je ima, okružju u kojem djeluje, vrsti i broju predmeta, aktivnostima, broju godišnjih posjetitelja i ostalih korisnika, te s ostalim podacima koji su prema mišljenju njegovih promotora važni za stvaranje potpunije slike o njemu.

Slijedom uobičajene prakse, sve kandidirane muzeje posjetili su ocjenjivači, članovi Komiteta EMF-a, tijekom ljeta i jeseni prošle godine, a svoje su dojmove po obavljenim inspekcijskim posjetama iznijeli na sastanku Odbora u Strasbourgu potkraj godine. Izvješća ocjenjivača, razmatrana tijekom dvodnevne rasprave, pokazala su da je svaki muzej bio razmotren s više različitih aspekata. Uzimalo se u obzir da li je zgrada (muzeja) atraktivna i pogodna za njezinu namjenu? Je li opća atmosfera koju su zatekli bila prijateljska? Jesu li zbirke zanimljive same po sebi i da li su efektno predstavljene i objašnjene? Kakva je osoba ravnatelj ili kustos? Kakav je program muzejskih aktivnosti, posebno na području edukacije? Jesu li dobri odnosi s javnošću? Kakve napore poduzima muzej na povećanju fundusa i pridobivanju sponzora? Svoja izvješća suci su iznosili u ranije dogovorenom obliku. Ona su, naravno, ostala povjerljiva, ali prema njihovu mišljenju, kad bi se publicirala, predstavljala bi vrijedan doprinos suvremenoj muzeološkoj literaturi. Ipak, naglasili su ulogu ravnatelja, smatrajući presudnim njihovu odgovornost i entuzijazam. S njihova gledišta, muzej je dobar koliko i osoba koja njime upravlja.

U prvoj fazi svog rada ocjenjivači su odabrali one kandidate za koje su smatrali da imaju šanse ući među osam posebno pohvaljenih muzeja.

Tako su broj od 57 prijavljenih muzeja sveli na 36. To su nominirani muzeji, a osam je dobilo pismena priznanja. Sljedeći korak je bilo donošenje odluke o dobitniku glavne nagrade (*European Museum of the Year Award*), nagrade *Micheletti* za najbolji tehnički ili industrijski muzej i preporuke Vijeću Europe za nagradu koju ono dodjeljuje u okviru vlastitog programa. U okviru tog rada tiskana je knjižica s preglednim prikazom osam posebno pohvaljenih muzeja, tri nagrađena, i popisom svih 36 nominiranih muzeja. U uvodu je naglašena važnost društvenoga konteksta, odnosno kakav status muzej uživa u svojoj sredini, koliko svojom aktivnošću i značajem utječe na svoju društvenu okolinu, koliko je svojim programima i inicijativama uistinu otvoren prema javnosti, kako komunicira s njom, i napokon, u kolikoj je mjeri, on sam, zrcalo, te iste sredine. Naveden je primjer Vojnog muzeja, koji u svom postavu na sjajan način izlaže oružje, ali pritom zanemaruje postaviti širinu problema rata i značenje mira. Takav muzej ne može pobijediti, kao ni elitni muzeji sa svjetski poznatim umjetninama, ali s nedorečenim i maglovitim pristupom u izlaganju. S druge strane, Forum snažno podupire muzeje s razrađenim i uspješnim odgojno-obrazovnim programima za djecu i odrasle. Potiče osmišljavanje tečaja za edukaciju volontera i njihovo uključivanje u rad muzeja. Pažnja ocjenjivača bila je usmjerena na popratne sadržaje, prilagođene veličini i lokaciji svakog muzeja; poput parkirališta, kvalitetne ponude suvenira i ostalog promidžbenog materijala, prikladnog načina odlaganja kaputa i torbi, postojanje sjedala za kratki odmor posjetitelja prilikom razgledanja izložaka, ili mogućnosti okrepe u ugodnom ambijentu muzejskog *caffea* i restorana.

Posebno je istaknuta impresioniranost članova Komiteta izuzetnim naporima koje svake godine ulažu muzeji ranijih komunističkih zemlja u pribavljanu komercijalnih sredstava i sponzorstva.

Između osam pohvaljenih, posebno je istaknut mali *Otto Lilienthal* muzej iz Anklama, u Njemačkoj, koji nije samo predočio čovjekovu potrebu za letenjem, već je na osobit, vizionarski način izrazio važnost letenja za čovječanstvo. Nagradu *Micheletti* za najbolji tehnički ili industrijski muzej dobio je muzej *Verdant Works* u britanskom gradu Dundeeju. Grad je nekad bio središte britanske industrije jute. Njegov razvoj, procvat i pad uspješno prezentira muzejski postav sa starim strojevima, koji su još u funkciji. Njih održavaju i na njima demonstriraju nekadašnji način proizvodnje jute članovi gradske udruge za očuvanje baštine.

Nagradom *Vijeca Europe* nagrađen je *Muzej lijepih umjetnosti (Palais des Beaux-Arts)* u Lilleu. Zbirke s umjetninama poznatih europskih majstora od srednjeg vijeka i renesanse do 20. stoljeća izložene su u novom, osuvremenjenom, stalnom postavu u čijoj su interpretaciji članovi Komiteta prepoznali internacionalni naglasak. Novi postav je smješten u posve obnovljenoj palači iz 1890. godine, na koju je nadograđen novosagrađeni "stakleni boks" s radnim prostorima i restoranom. Dvije zgrade povezane su staklenim krovom s podzemnim dvoranama za povremene izložbe.

Europski muzej 1999. godine postao je *Francuski muzej igračih karata* u Issy-Les-Moulineauxu, jednom od pariških predgrada. Prema sudu ocjenjivača, ovaj je, vrlo ograničen muzejski sadržaj, izložen na izuzetno domišljat i kreativan način. Povijesni aspekti kartanja, zemljopisna rasprostranjenost, socijalni i umjetnički razvoj interpretirani su na jednostavan i jasan grafički način. Pri tome je posebno naglašena uloga dizajnera.

U postavu nije zanemaren znanstveni pristup temeljen na stručno obrađenoj arhivskoj građi, a posebno je istaknut je osjećaj za lokalnu sredinu i njezine stanovnike.

Za Muzej 2000. godinu kandidiralo se 48 muzeja iz 20 država. Čak ih je sedam iz Španjolske, među njima je i Guggenheimov muzej iz Bilbaoa.

Njemačka i Ujedinjeno Kraljevstvo predstavljaju po pet svojih muzeja, Finska četiri, a Italija, Francuska, Austrija, Belgija, Nizozemska i Norveška tri. Ostale se zemlje natječu s dva ili jednim muzejom. Među njima je i Muzej grada Zagreba koji se nalazi u više nego zanimljivom društvu različitih muzeja. Osim dragocjenih iskustva koje će njegovi djelatnici steći ovom kandidaturom, segment hrvatske kulture bit će predstavljen Europi. Stoga mu poželimo uspjeh.

Summary:

Croatian museums in the European Museum Forum

The European Museum Forum (EMF) acts under the auspices of the Council of Europe. It appeared with this name in January 1997 and continued the work of the former European Museum of the Year Award (EMYA), which was founded in 1977. The reason for the change of name was the increase in the number and the content of activities that surpassed the existing EMYA programme. It was primarily a successful organisation of museum workshops and lectures with current topics from the field of contemporary museology that attracted a great interest on the part of European museum workers.

This text is aimed at presenting the work of the EMYA (only one part of the activities of the EMF) which decides on the European Museum of the Year Award, the conditions that potential candidates must meet, the aims and orientation of the members of the Forum Committee during the evaluation of museum candidates and the reasons that influence the final decision-making concerning the awards. The article presents this year's candidates, nominees and the museums that received awards, as well as the responsibility and scope of the juries, and finally briefly presents the award-winners.